

scén mohl vyučit v dílně Mistra vyšebrodského oltáře, který podle hypotézy H. Hlaváčkové vznikl u příležitosti korunování Karla IV. na českého krále. Ta ovšem neproběhla v roce 1344, jak Všetečková vícekrát uvádí v katalogovém hesle, úvodu i resumé. S daty se obě vydání vůbec dosti potýkají. Ani v předešlém není datace holubických maleb ujasněná – v textu je autorka vročila do druhé půle padesátých let 14. století, přičemž pod fotografiemi čteme „kol. 1340“. Na druhou stranu nutno ocenit, že se v aktuální publikaci Všetečková zaměřila i na románské fragmenty v apsidě holubické rotundy, které byly posledně jen letmo zmíněny.

Datace pod snímky se od textu liší nejen u Holubic. V tomto ohledu a s trochou nadsázky působí heslo *Chraštice* jako kvíz, v němž si čtenář sám má vybrat z několika různých datací jedné malířské vrstvy: Všetečková píše o tamních malbách jako o díle poloviny 14. století (tj. že vznikly „o dvě desetiletí dříve“ než malby na Levém Hradci, jež přitom datuje na přelom osmdesátých a devadesátých let, a ne k roku 1370, jak by čtenář z citace mohl pochopit), jenomže pod prvním záběrem *chraštické* malby čteme „kol. 1300“, pod dalšími dvěma „kol. 1390“ a pod čtvrtým „kol. 1360“. Ani jedno z dat přitom nezaznívá v textu. Pro správné řešení možná musíme sáhnout po prvním vydání, kde autorka tytéž malby určila jako „raný projev krásného slohu kolem roku 1400“. Podobně výzdoba v Praze 5 – Krtní byla minule položena do poslední čtvrtiny 13. století, kdežto nově – bez jasného vymezení od předchozího názoru – do první třetiny téhož věku.

Nejen práce s daty, nýbrž i lokalitami, resp. jejich selekce, není v knize úplně jasná. Autorka do soupisu sice zahrнула tři pražské příměstské čtvrti, tj. Prahu 5 – Zbraslav, Prahu 9 – Dolní Počernice a zmíněnou Krteň, zaniklou obec spadající dnes pod Prahu 5 – Třebonice, avšak bez vysvětlení vynechala Dolní Chabry, Hostivař, Kunratice, Petrovice, Prosek, případně Kyje, tedy další okraje hlavního města, které se mohou pochlibit středověkými malbami. Přitom se Všetečková některými z nich v poslední době zabývala. Co se týká Zbraslavi, pojednala malbu v bývalém cisterciáckém klášteře, avšak vynechala výzdobu kostela sv. Havla v téže čtvrti, což v ediční poznámce sice letmo zmiňuje, ale nevysvětluje. Ignorovány jsou též postavy andělů v kostele v Kutné Hoře-Kaňku, přestože ostatní doklady nástěnného malířství Kutné Hory jsou zpracovány v katalogu pečlivě. Zatímco jmenované lokality chybějí, obec Kojice naopak zjevně přebývá, neboť leží ve východních Čechách.

Problematické je i zařazení zmiňovaných maleb v Libouni, jelikož ty jsou Kroupovými nově interpretovány jako renesanční z let 1547–1560. Z toho je patrné, že knize uniká jednotná osnova, provázanost příspěvků jednotlivých autorů a pro katalog společná a závazná kritéria jako právě třeba vytyčení územních a časových hranic.

Co se týká obrazového doprovodu knihy, převládají podařené barevné fotografie, nicméně vyskytují se i snímky, jejichž tmavost nebo neostrost snižují vyznění jinak relativně dobře dochovaných výjevů. Vyše situované malby jsou na několika snímcích opticky deformovány expozicí ze značného podhledu těsně u stěny, ačkoli dostupnými pomůckami i technikou anebo jednoduše z většího odstupu či výšky, např. z kruchty, lze pořídit prostorově a opticky nezkreslené záběry.

Byť knize schází jednotná koncepce a konzistence, jakož i výrazný posun od předešlé publikace (přičemž se v obou objevují obdobné chyby a rozpory v datacích, lokacích i jménech), nelze ji upřít poněkud východiska pro další bádání a vůbec celkový přínos. Tím je zejména souhrnný a podrobný přehled dochovaných i čerstvě odkrytých, ale i chátrajících a ohrožených maleb z románského a gotického období na území středních Čech. Každý, kdo se jen trochu zabývá středověkým malířstvím u nás, musí po knize sáhnout nejen kvůli podrobnému soupisu, fotografiím, ale také kvůli bibliografii. A třebaže se na našem území dochovalo ze středověku množství nástěnných maleb, literatura k nim je relativně skromného počtu. Vezmeme-li v potaz, že oproti jiným uměleckým dílům, schraňovaným ve sbírkových institucích, podléhají malby na omítce snáze a rychleji zkáze, je publikování takto zaměřených knih naléhavé i pro další generace.

ONDŘEJ FAKTOR

Ondřej CINK – Tomáš WIZOVSKÝ – František MARYŠKA – Daniela STAŇKOVÁ, *Relikviář svatého Maura*, Fornica publishing, Sokolov 2010

119 s., ISBN 978-80-87194-12-6

Téměř bez povšimnutí vyšla luxusně vypadající kniha, jejíž autoři se snaží představit široké veřejnosti významnou románskou památku, známou pod názvem *Relikviář svatého Maura*. Těžištěm knihy jsou dvě kapitoly Daniely

Staňkové („Relikviář svatého Maura“ a „Restaurování Relikviáře sv. Maura“). Autorka se v nich zabývá dobou vzniku relikviáře (datuje ho do let 1225–1230), architekturou relikviáře, uměleckou výzdobou, použitou ikonografií, vizuálními texty vloženými do relikviáře a technologiemi postupy při restaurování. D. Staňková kompilačně shrnula základní odbornou literaturu, která k tomuto tématu byla u nás publikována (jedná se především o práce Dagmar Hejdové a Evermoda G. Šidlovského). Ačkoliv jsou texty Staňkové určené spíše pro povšechné seznámení se s relikviářem, nepostrádají také upozornění na některé odborné ikonografické otázky, kterými se ve svých studiích zabývali Hejdová a Šidlovský.

Relikviář svatého Maura je znám pohnutými osudy a zejména dramatickými okolnostmi jeho nalezení v letech 1984–1985. Tyto souvislosti přináší „detektivní“ text jednoho z aktérů, vedoucího tehdejší pátrací skupiny Františka Maryšky. Věrohodnost celé historky o tom, jak byl relikviář objeven v době komunistického Československa v útrobách hradní kaple Bečov navzdory snaze „amerického agenta“ odkoupit jej od československé vlády, zůstává nicméně sporná. Sérii příspěvků doplňují čtivé statě Ondřeje Cinka, jenž seznamuje s dějinami Relikviáře svatého Maura a hradu Bečov, a současného kastelána Tomáše Wizovského, který nabízí pohled do aktuálních hradních sbírek.

Anotovaná kniha, jež vyšla i v německé mutaci, se zaměřuje především na širší čtenářské publikum, ani odborné veřejnosti však díky bohaté obrazové dokumentaci nemusí být bez užitku. Zejména některé detaily výzdoby jsou publikovány vůbec poprvé a vhodně tak doplňují předešlá vědecká pojednání, která v tomto ohledu byla skoupější. Poněkud problematická je dostupnost, neboť knihu lze zakoupit pouze na zámku Bečov.

MIRIAM KOLÁŘOVÁ

Helena SOUKUPOVÁ, *Anežský klášter v Praze, 2.*, rozšířené vydání, Vyšehrad, Praha 2011

464 s., ISBN 978-80-7429-012-1

Pražský Anežský klášter, již několik desetiletí sloužící jako výstavní prostory Národní galerie, není třeba představovat. Jeho komplexní dějiny zpracovala ve svém stěžejním díle, vydaném roku 1989, Helena Soukupová. Po dvaceti dvou

letech se čtenáři dočkali vydání druhého, které vyniká nejen citlivou grafickou úpravou, ale také nezbytnými korekcemi a rozšířeními. Jak sama autorka ve své předmluvě píše, změny po listopadové revoluci dovolily s otevřením hranic „vidět problematiku v širších souvislostech“, což se samozřejmě odráží mimo jiné v možnostech komparace a dostupnosti zahraniční literatury.

Kniha obsahuje celkem deset chronologicky řazených oddílů, přičemž první dva jsou v přiměřeném rozsahu věnovány osobnosti samotné zakladatelky kláštera a vzniku a vývoji františkánského řádu. Drobná doplnění týkající se poznatků z vidžinských listin a formálního popisu architektury zahrnuje třetí kapitola, seznamující čtenáře s průběhem prvního stavebního období kláštera (dvoulodí kostela sv. Františka, konvent klarisek, kaple sv. Michala), založeného snad už roku 1231. Soukupová rozšiřuje druhé vydání o informace k dormitáři klarisek a o znalosti, které čerpá z archeologického průzkumu Květy Reichertové (1968). Do druhého stavebního období spadá dostavba ženského kláštera (ambit, presbytář kostela sv. Františka, kaple Panny Marie, Anežčina soukromá oratoř) a připojení konventu menších bratří. Právě kapli Panny Marie autorka nově interpretuje jako prostor pro benedikci abatyše, zasvěcení nových sester a k jiným účelům, pro něž bylo dovoleno knězi či biskupovi sloužit mši uvnitř klauzury. K dalším novým postřehům patří text k chrámovým bohoslužebným předmětům, některé informace o klášterní kuchyni, hovorňe a průběhu rozhovorů i o dochovaných středověkých náhrobcích.

K nejdůležitějším událostem v historii kláštera náleží založení přemyslovského mauzolea, chrámu zasvěceného Spasiteli (Salvátoru), ke kterému došlo zřejmě den po korunovaci krále Přemysla, 26. prosince 1261. Svatyně Salvátora se stala schránkou nejvzácnějších relikvií Českého království. Soukupová předpokládá, že tou nejceněnější byl Kříž Přemysla Otakara II., dnes chovaný v chrámovém pokladu v Řezně. Jeho původní určení pro Anežčino královské mauzoleum vyvozuje zejména na základě ikonografického rozboru. Druhé vydání je rozšířeno o text k relikviáři s olejem sv. Mikuláše a také o další poznatky a polemiky k relikvii prstu tétož světky.

Značná pozornost je věnována iluminovaným rukopisům. Stejně jako v prvním vydání se Soukupová zabývá především tzv. Oseckým lekcionářem a své úvahy obohacuje ještě o další detaily a o souvislosti mezi klariským klášteřem a klášteřem ciriaků; zde byla nejpozději ve 14. století písařská a iluminátorská dílna, v níž